

O B S A H

Ú V O D		3
1. RACIONÁLNOŠŤ EKONOMICKÉHO ROZHODOVANIA		5
1.1. Ľudský intelekt je rozhodujúcim faktorom sociálno-ekonomického rozvoja. Aký rozhodovací priestor je potrebné pre jeho realizáciu vytvoriť ?		5
1.2. Čo rozumieme pod rozhodovaním o zakladaní nových podnikov, príp. o zmene výrobného programu a aké nároky sa v súvislosti s tým kladú na ľudský intelekt ?		6
1.3. Ako s možnosťou rozhodovania o zakladaní nových podnikov a zmenách výrobného programu súvisí investičná politika ?		6
1.4. Rozhodovanie v oblasti investičnej politiky treba však vidieť v širších národnohospodárskych súvislostiach. Potom sa musíme zaoberať aj otázkou: Kto môže byť realizátorom investícií, resp. zakladateľom podniku ?		7
1.5. K čomu viedla centralizácia rozhodovacej právomoci v oblasti investovania a aké sú podmienky racionálnej ekonomickej činnosti v tejto oblasti ?		7
1.6. Aké postavenie a možnosti rozhodovania v oblasti prevádzkového inputu majú spotrebiteľ a výrobcovia ako rozhodujúce subjekty ?		8
1.7. To sa už vlastne dostávame k odpovedi na otázku, ako odmonopolizovať postavenie výrobcu na trhu ?		10
1.8. Je možné venovať viac pozornosti ekonomickej realizácii ľudského intelektu na rôznych stupňoch riadenia ?		11
1.9. Čo možno považovať za základné východisko urýchľovania sociálno-ekonomického rozvoja ? Aké kritérium treba použiť pri výbere rozhodujúcich subjektov ?		12
1.10. Prečo sa sfére služieb doteraz nevenovala dostatočná pozornosť ? Pokladala sa za neatraktívne odvetvie ? Ako riešiť túto situáciu ?		12
2. O DIREKTIVITE PLÁNU		14
2.1. Položme si teda otázku: Ako zabezpečiť čo najefektívnejšie chod národného hospodárstva, aby sa s vývinom spoločenskej práce v realizácii ľudského intelektu zabezpečilo maximum úžitkových hodnôt ?		14
2.2. Pozastavme sa teraz pri niektorých otázkach týkajúcich sa plánu. V prvom rade je to základná otázka: Môže byť plán, jeho plnenie a žiaduce prekročovanie základom celého ekonomického organizmu ?		14
2.3. Aký je vzťah direktívneho plánovania k využívaniu intelektuálneho potenciálu ?		15
3. EFEKTÍVNOŠŤ VÝMENY		19
3.1. Ktoré sú základné axiómy tvorby cien a základné predpoklady efektívnej výmeny ?		19
3.2. Aké je postavenie dodávateľa a odberateľa v súčasnej ekonomickej praxi ?		20

3.3.	Aké sú možnosti zvyšovania efektívnosti spoločenskej práce cestou realizácie výmeny ?	21
3.4.	Aké cesty a prostriedky treba zvoliť pri prechode na efektívne ekonomické vzťahy v národnom hospodárstve	23
4.	EFEKTÍVNOSŤ EXTENZÍVNEHO A INTENZÍVNEHO ROZVOJA	24
4.1.	Ako by ste definovali negatívne dôsledky vertikálnych vzťahov v ekonomike ?	24
4.2.	Z uvedených väzieb vyplýva, že podniky mali prostredníctvom plánu stanovené ukazovatele, ktoré museli plniť a na základe ktorých bola hodnotená ich činnosť. O aké ukazovatele išlo a ako tieto zohľadňovali kvalitatívnu stránku výroby ?	24
4.3.	Ako sa odrážali zmeny v ukazovateľoch hrubej produkcie na tvorbe národného dôchodku ?	26
4.4.	Aký bol vzťah rastu hrubej produkcie a kvalitatívnej stránky výroby ?	26
4.5.	Za zdanlivou "prosperitou" podnikov sa skrývala rozpornosť medzi ekonomickými prínosmi podniku a národného hospodárstva; k čomu viedol takýto vývoj v spoločnosti?	27
4.6.	Ukazovateľ hrubej produkcie sa ukázal pre intenzívny ekonomický rozvoj ako nevhodný prostriedok. Preto sa prišlo k jeho nahradeniu novým ukazovateľom - upravené výkony. Co je jeho obsahom a ako spĺňa tento ukazovateľ úlohu pozitívneho usmerňovania ekonomického rozvoja ?	28
4.7.	Možno vôbec považovať takto koncipované ukazovatele za ekonomické nástroje, ktoré by motivovali podniky k zvýšeniu výkonnosti ?	29
4.8.	Aké boli následky extenzívnej výroby v poľnohospodárstve ?	30
4.9.	Poukázali sme niekoľkými poznámkami na vzájomnú prepojenosť kvantít ekonomickkej efektívnosti, kvality potravín a kvality životného prostredia. Postavme si potom otázku: Možno jedným ukazovateľom zohľadniť, či vyjadriť komplexné dôsledky extrémneho zamerania na kvantitu poľnohospodárskej výroby ?	31
4.10.	Ako aby sa vyvíjali sledované ukazovatele v prípade intenzívneho ekonomického rozvoja ?	31
4.11.	Keď odhliadneme od možnosti zvýšenia zisku znížením vlastných nákladov podniku vystáva nám otázka: Ako sa zmenila cena v súvislosti s výrobou kvalitnejších a teda pre spotrebiteľa zaujímavejších výrobkov ?	33
4.12.	Do akého vzťahu sa dostanú záujmy podniku a národného hospodárstva, ak vychádzame z existencie trhu ako regulátora cien ?	33
4.13.	Vo vertikálnych vzťahoch úplne vypadá spotrebiteľ, ako užívateľ vyrobených statkov. Aké miesto mu treba prísúdiť v dodávateľsko-odberateľských vzťahoch ?	35
4.14.	Ako sa vyvíjajú dodatočné náklady a prínosy v extenzívnom a intenzívnom modeli ?	36
4.15.	Aká by mala byť motivačná sústava, ktorá by zainteresovala hospodárske subjekty na intenzívnom ekonomickom rozvoji ?	38
4.16.	Do akého vzťahu sa dostávajú podnikové a národohospodárske záujmy pri súčasnej mzdovej regulácii ?	40
4.17.	Ak predpokladáme, že predĺženie životnosti výrobku si vyžaduje precíznejšiu a časovo náročnejšiu prácu, ako potom túto oceniť a zaplatiť ?	41

4.18.	Je správny názor, ktorý pretrváva v ekonomickom myslení, že otázka nižšej kvality je vyvolaná nedostatkami v riadení a teda, že vec kvality je vecou kvalitnejšieho riadenia podnikov ?	42
4.19.	Aké to má ekonomické následky, že v otázkach kvality dochádza k oddeleniu právomoci a zodpovednosti ?	42
4.20.	Komu prípadne rozhodujúce právo riešiť čo, koľko, v akej kvalite a za akú cenu sa má vyrábať a aké predpoklady majú byť splnené ?	43
5.	ROZDEĽOVANIE DOCHODKOV V POĽNOHOSPODÁRSTVE	44
5.1.	Je v rozdeľovacom procese žiadúce uplatniť trh výrobcu alebo trh spotrebiteľa ? Čiže inými slovami budovať hmotnú zainteresovanosť na základe množstva a kvality práce, alebo podľa výsledkov práce ?	44
5.2.	Je prípustná, alebo ekonomicky žiadúca diferenciacia podnikov a je správne vynakladať úsilie na odstraňovanie diferenciacie ?	45
5.3.	Aká bola prax ?	45
5.4.	Negatívne pôsobila prax diferencovaných príplatkov; v dôsledku ich zavedenia sa individualizovali predajné ceny poľnohospodárskej produkcie vyrábanej v rôznych prírodných podmienkach. Aký je národohospodársky dosah tejto praxe ?	46
5.5.	V dôsledku zrušenia diferenciálnych príplatkov, ako negatívneho faktora ekonomického rozvoja, nenastane veľká diferenciacia dôchodkov ?	47
5.6.	Nadväzuje na túto otázku potom otázka existencie alebo neexistencie neefektívnych podnikov ?	47
5.7.	Aké by malo byť uskutočnenie štruktúrnych premien ?	48
5.8.	Ako možno charakterizovať našu ekonomiku z hľadiska rozdeľovania ?	48
6.	PRÍČINY VYSOKÝCH NÁKLADOV NA POĽNOHOSPODÁRSKU VÝROBU	50
6.1.	Aké sú vlastne príčiny vysokých nákladov na poľnohospodársku výrobu ?	50
6.2.	Aké princípy platili pri tvorbe cien mechanizačného inputu do poľnohospodárstva ?	51
6.3.	Môže sa nedostatkovosť na trhu prejavovať na výške nákladov ?	51
6.4.	Súvisia náklady na poľnohospodársku výrobu a efektívnosť exportu ?	51
6.5.	Riešenie ktorých problémov môže stimulovať sociálno-ekonomický rozvoj ?	53
6.6.	Ktoré pravidlá a princípy platia a budú platiť pre poľnohospodárstvo v oblasti znižovania nákladov ?	53
6.7.	Aký je vzťah medzi cenami potravín a úhradou nákladov ?	53
6.8.	Súvisí výška cien s monopolným postavením hospodárskeho subjektu ? Má spotrebiteľ právo odmietnuť úhradu nepriemerane vysokých nákladov na potraviny ?	54
6.9.	Má alokácia faktorov výroby vplyv na výšku nákladov ?	55

7. DANE A EKONOMICKÁ EFEKTÍVNOSŤ

- 7.1. Pri prechode na trhovú ekonomiku si naša ekonomická spoločnosť kladie otázku: Aké ciele treba sledovať základnou daňovou reformou ? 56
- 7.2. Ako môže daňová sústava ovplyvňovať sociálno-ekonomickú aktivitu hospodárskych subjektov ? 57
- 7.3. Ako sa teda treba pozerat' na "vykorisťovanie" v marxistickom chápaní a z hľadiska súčasných ekonomických prístupov ? 58
- 7.4. Ktoré podmienky a pravidlá platia pre príliv zahraničného kapitálu do našej ekonomiky ? 59
- 7.5. Prečo sa príliv zahraničného kapitálu do našej ekonomiky tak omeškáva ? 59

8. OTÁZKY VLASTNÍSTVA

- 8.1. Na akých princípoch by sa mala budovať nová hospodárska politika ? 61
- 8.2. Ktoré sú základné charakteristické znaky racionálneho sociálno-ekonomického prostredia ? 61
- 8.3. Aká je podstata konkurencie a jej účinky ? 62
- 8.4. Ako je to s otázkou vlastníctva ako ďalšieho podstatného znaku sociálno-ekonomického prostredia ? 63
- 8.5. Vysoká preveha uvedených dvoch vlastníckych typov vyvoláva otázku: Aké cesty a prostriedky treba použiť pri prechode na racionálnejšiu štruktúru vlastníckych foriem? 63
- 8.6. Z uvedeného kontextu vyplýva etická otázka: vrátiť majetky, ktoré boli odobraté, v akej reálnej podobe ich vrátiť, komu ich vrátiť a na úkor koho sa má realizovať reštitúcia či odškodnenie ? 63
- 8.7. Pri stanovení ideálneho podielu vzniká otázka: V akej cene ho ohodnotiť ? V cene platnej pred 40. rokmi ? 64
- 8.8. Treťou otázkou je problém, komu vrátiť vyvlastnené majetky ? 64
- 8.9. Vynára sa teda otázka, či vrátiť pôdu v hodnotovej podobe Nemcom, Maďarom, "zradcom a kolaborantom", či ju vrátiť "statkárom", cirkvám a pôvodným vlastníkom, ktorí na pôde nepracovali a nakoniec, či pôdu vrátiť bývalým "kulakom"? 64
- 8.10. Azda najzávažnejšou a najdôležitejšou odpoveďou je odpoveď na štvrtú otázku: totiž na úkor koho vrátiť v procese reštitúcie príslušné ideálne hodnoty pôvodným vlastníkom, či ich dedičom ? 65
- 8.11. Keď prijmeme zásadu, že výšku a štruktúru dnešných dôchodkov nemôžeme upravovať na základe dedičských nárokov z minulosti, potom stále zostáva nezodpovedaná otázka, či má vôbec ekonomický zmysel vracat' sa k takýmto nárokom aj napriek tomu, že princíp vlastníctva a jeho dedičstva považujeme za eticky správny ? 65
- 8.12. Doteraz sme hovorili o vrátení majetku. A čo otázka zisku, o ktorý vlastník prišiel a o ktorý by sa vlastne mala súčasná hodnota majetku zvýšiť ? 66
- 8.13. Dáme teda prednosť deleniu súčasnej novovytvorenej hodnoty podľa pracovného pričinenia súčasných tvorcov, alebo podľa pričinenia ich predkov ? 67
- 8.14. Ako sa však vyhnúť situácii, aby sa viac síl nevynakladalo na riešenie otázok rozdeľovania hodnôt, ako na ich tvorbu ? 67
- 8.15. Z predchádzajúcich úvah sme dospeli k záveru, že reprivatizácia (t.j. vrátenie majetku pôvodným vlastníkom) nie je možná. Pristúpime teda k privatizácii ? 68

- 8.16. Pozrime sa teda bližšie na naznačenú väzbu a pokúsme sa odpovedať na otázku, aké práva boli negované, a k akým dôsledkom to viedlo ? 68
- 8.17. Aké sú teda závery, resp. východiská pre budúce obdobie? 70
- 8.18. Pri zmene vlastníckych štruktúr môžeme využiť poznatky iných krajín. Z akého modelu by sme mohli vychádzať ? 70
- 8.19. Ako postupovať pri zmene súčasnej vlastníckej štruktúry ? 70
- 8.20. Keď vychádzame zo záveru, že je neekonomické venovať neadekvátnu časť energie rozdeľovacím procesom, potom vzniká otázka, po akej línii treba procesy uskutočňovať, aby boli čo najefektívnejšie ? 71
- 8.21. Z čoho vychádzalo uprednostňovanie fyzickej práce pred prácou duševnou ? 72
- 8.22. V čom boli hlavné príčiny neefektívnosti spoločenského systému ? 72
- 8.23. Pri úvahách o privatizácii ako faktore efektívnosti sa musíme dotknúť ešte jej ďalšej stránky. Je to odstránenie odcudzenia výrobcu od výrobných prostriedkov, ktorého príčinou bolo totálne zospoločenštie či zoštátne hodnot vytvorených v minulosti i tých, ktoré sa vytvárali v súčasnosti 73
- 8.24. Hovorili sme o odcudzení výrobcu od výrobných prostriedkov. Ako sa toto odcudzenie prejavuje u sprostredkovateľa výmeny, keď podľa marxovej teórie sa za hodnototvorný proces považuje výrobný proces ? 74
- 8.25. Neviedla táto sociálno-ekonomická situácia, v ktorej vlastne ten, kto "nebral zo spoločného", okrádal svoju rodinu, k morálnemu úpadku spoločnosti ? 75
- 8.26. Z čoho treba vychádzať pri tvorbe nového sociálno-ekonomického prostredia ? 75
- 8.27. Bude v novom sociálno-ekonomickom prostredí dochádzať k zmene subjektov a objektov vlastníctva ? Na akom princípe ? 76
- 8.28. Psychické a fyzické dispozície každého jedinca sú však iné a rôzne sú aj podnikateľské schopnosti jednotlivých subjektov. Ako zosúladiť túto širokú paletu schopností jednotlivcov s vlastníckym systémom ? 77
- 8.29. Ktorý prvok treba zmeniť, aby sme dosiahli zmenu celého systému ? 77
- 8.30. Ďalším významným prvkom sociálno-ekonomického prostredia je podiel (miera) výsledkov vlastnej práce hospodárskych subjektov, ktorý si môžu privlastniť. Ako je to s týmto problémom ? 78
- 8.31. Pri úvahách o vlastníctve ako prostriedku sociálno-ekonomického rozvoja treba sa pristaviť aj pri motivačných otázkach nadobúdania vlastníctva. Na čo sa orientovala motivácia hospodárskych subjektov pri centrálno-administratívnych vzťahoch ? 80
- 8.32. K čomu v skutočnosti viedlo popieranie aktívnej účasti kapitálu na vytváraní celej novovytvorenej hodnoty ?
- 8.33. V predchádzajúcich úvahách sme uviedli celý komplex príčin, ktoré vo vzájomnej prepojenosti vyústili do súčasného stavu, keď výkonnosť našej ekonomiky je vzhľadom na porovnateľné krajiny nepomerne nižšia a tento nepomer sa sústavne zvyšuje. Možno uviesť nejaký konkrétny príklad ? 82
- 8.34. V predchádzajúcich úvahách sme dospeli k jednoznačnému záveru, že je eticky správne a ekonomicky nevyhnutné uskutočňovať privatizáciu podstatnej časti majetku v súčasnosti spravovaného štátom. Ako v tejto otázke postupovať v hospodárskej politike ? Položme si najprv otázku, aké je základné filozofické východisko pre budúci hospodársky poriadok ? 82

- 8.35. Ako vhodne uskutočniť proces odštátnevia vlastníctva? 83
- 8.36. Je možné aspoň stručne uviesť základné východiská pre daňový systém? 84
- 8.37. Spomínate časť majetku, ktorá by sa mala privatizovať. Mohli by ste uviesť hlavné dôvody privatizácie? 85
- 8.38. Položme si teda konkrétnejšiu otázku - ktoré majetkové reálie by sa mali odštátniť, t.j. privatizovať v najrôznejších vlastníckych formách? 85
- 8.39. Ako nakladať s majetkom JRD? 86
- 8.40. Mohli by ste bližšie objasniť, ako sa majiteľ nárokového vlastníckeho listu môže stať majiteľom účasti? 86
- 8.41. Budú sa vydávať nárokové listy aj na majetok, ktorý vznikne akumulovaním určitej časti zisku štátnych, prípadne družstevných organizácií? 86
- 8.42. Akú máte predstavu o dedení účastí, ktoré sa získajú výmenou za nárokové vlastnícke listy? 87
- 8.43. Akú konkrétnu podobu bude mať uplatnenie predkupného práva účastí podniku pre vlastných zamestnancov? 87
- 8.44. S ktorými významnejšími sociálnymi dôsledkami treba rátať pri privatizácii? 87
- 8.45. Máme podniky s rôzne vysokým kapitálovým vybavením v prepočte na 1 pracovníka. Nebudú mať pracovníci podnikov s lepším kapitálovým vybavením výhody oproti pracovníkom podnikov, kde kapitálové vybavenie nižšie už pri štarte do nového sociálno-ekonomického poriadku? 89
- 8.46. Uviedli sme, že čím vyššie je kapitálové vybavenie jednotlivého pracovníka v podniku, tým väčšiu váhu v rozhodovaní budú mať externí či mimopodnikovní akcionári. V tejto súvislosti sa vynára otázka - aké možnosti bude mať štát pri presadzovaní celospoločenských záujmov? 90
- 8.47. Podmienkou presadzovania celospoločenských záujmov je vlastníctvo štátu rozhodujúcej časti akcií, resp. obligácií v uvedených organizáciách. Ako sa však štát môže stať vlastníkom akcií? 91
- 8.48. Nehrozí tu nebezpečenstvo, že štátny aparát bude mať vysokou kapitálovou účasťou rozhodujúce slovo v riadení národného hospodárstva? 91
- 8.49. Zabezpečí sa vzájomná konkurencia aj podnikov, v ktorých má prevahu štátna kapitálová účasť? 91
- 8.50. Dôležitá je aj otázka, kto vlastne majetok vytvoril. Často počujeme aj také tvrdenie, že my robotníci či roľníci živíme "vás" ostatných. Aký postoj treba zaujať k takémuto tvrdeniu? 92
- 8.51. Aká je etická požiadavka rovnakých podmienok, resp. rovnakej štartovacej čiary od momentu platnosti trhových ekonomických pravidiel? 92
- 8.52. Aké sú možnosti vyrovnania štartovacej čiary pri vstupe podnikov do nových ekonomických podmienok? 93
- 8.53. Otázka ocenenia majetku bola predbežne zodpovedaná - základnou podmienkou jeho reálnej ceny je fungovanie trhu. Na trhu dochádza k stretávaniu majiteľov predmetov ponuky a prostriedkov dopytu. Čo treba rozumieť pod týmito predmetmi ponuky a dopytu? 94
- 8.54. Pri riešení otázky rovnakých podmienok pri štarte do trhového hospodárstva je veľmi dôležitá otázka výšky nákladov na kapitálové vybavenie podnikov 94
- 8.55. Ako chápať vzťah politickej a ekonomickej moci v minulosti? 95

- 8.56. Akým spôsobom odmonopolizovať aj sféru, do ktorej zahrňame ľudské ekonomické aktivity ? 96
- 8.57. V súčasnosti stojíme pred naliehavou úlohou zabezpečiť príliv zahraničného kapitálu do našej ekonomiky. Je podmienený tento príliv u nás zmenou vlastníckych štruktúr ? 96
- 8.58. Zahraničný účastník kapitálového trhu si oprávnené kladie otázku: kto mi môže zaručiť, že nebudem pri svojej podnikateľskej aktivite poškodený alebo diskriminovaný? Veď vláda môže padnúť a vznikne riziko, že nasledujúca mocenská skupina neprevezme na seba plnú zodpovednosť. Kto uhradí v tejto situácii prípadnú majetkovú ujmu ? 97
- 8.59. Čo prinesie privatizácia z hľadiska odbúravania monopolnej moci hospodárskych subjektov ? 98

